

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 23 april 1937 kl. 2 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, angående beredande av vila åt husmödrar på landsbygden.

I en inom riksdagens första kammare väckt, till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 184, har herr *Anton Pettersson* m. fl. hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om skyndsamt utredning och förslag i frågan om beredandet av semester åt husmödrar på landsbygden, vilka därav äro i behov. *Motionen.*

Beträffande motiven får utskottet hänvisa till motionen.

Inom andra kammaren har en likalydande motion, nr 388, väckts av herr *Werner i Höjen* m. fl. Över sistnämnda motion, som av andra kammaren hänvisats till dess femte tillfälliga utskott, har nämnda utskott inhämtat yttranden från Allmänna valmansförbundets centrala kvinnoråd, Riksförbundet Landsbygdens Folk, Svenska landsbygdens kvinnoförbund, Svenska landsbygdens ungdomsförbund, Jordbrukareungdomens förbund, Folkpartiets kvinnoförbund, Svenska lantarbetareförbundet, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund och Sveriges Husmodersföreningars riksförbund. *Yttranden.*

Allmänna valmansförbundets centrala kvinnoråd instämmer med motionen samt framhåller, att ett lösande av detta viktiga spörsmål kräver avsevärda ekonomiska tillgångar, vidlyftig organisation samt, ej minst, god tillgång på kompetent kvinnlig arbetskraft för husmödrarnas ersättande i hemmen.

Riksförbundet Landsbygdens Folk erinrar om att hushållsarbete visserligen ej kan anses vara allmänt erkänt såsom förvärvsarbete, men att detta slags arbete likväl ofta kan vara av större ekonomisk betydelse än andra faktorer för en familjs ekonomi. Det vore därför välmotiverat med semester för husmödrar, i synnerhet på landsbygden, där arbetsförhållandena ofta vore tyngre än i städerna på grund av husdjurens krav på vård samt till följd av bristfälliga bekvämligheter (exempelvis frånvaro av vatten- och avloppsledning).

Svenska Landsbygdens kvinnoförbund har anført, att förbundet under de senare åren medverkat vid Bondeförbundets olika organisationer för frågans lösning samt att en del uppslag härtill redan försöksvis omsatts i handling. "Semesterveckor" hava sålunda anordnats vid folkhögskola i samband med intresseväckande föredrag i populära ämnen av vederbörande hushållningssällskaps konsulenter, speciellt dess hemkonsulenter. Den ekonomiska sidan av problemet vore viktig och mångsidig. Olika uppslag angivas, exempelvis tåghem.

Bihang till riksdagens protokoll 1937. 12 saml. 2 avd. Nr 6.

Inrättandet av en allmän effektiv och efter landsbygdens förhållanden lämpad hemsysterinstitution förordas. Förbundet anser, att när samhället anser sig ha råd att årligen utgiva ett flertal miljoner kronor för musik, teater o. s. v. till beredande av förströelse åt storstädernas invånare, borde det vara rimligt att landsbygdens husmödrar bereddades ekonomisk hjälp till erhållande i någon form av ledighet i sina göromål.

Svenska landsbygdens ungdomsförbund ser i husmödrarnas hårda och krävande arbete på landsbygden en anledning till flykten till städerna, vilken fråga vore alltför betydelsefull för landet att kunna förbigås och som ej kunde lösas enbart av enskilda organisationer på grund av sin stora omfattning.

Jordbrukareungdomens förbund biträder kravet på ordnande av husmödrarnas semesterfråga samt framhåller, att dessas arbetstid torde vara omkring 75 procent högre än vad som i allmänhet anses vara normal arbetsdag. Som ett led i lösningen av frågan föreslås, att flickor, som erhållit viss utbildning i husligt arbete, kunde bilda en beredskapskår, färdig att träda in som ersättare i den mån husmödrarnas semester kunde av ekonomiska skäl möjliggöras.

Folkpartiets kvinnoförbund tillstyrker livligt under erinran om att svårigheterna hittills att tillfredsställande ordna frågan ofta grundat sig på svårigheter att finna kompetenta ersättare under husmödrarnas ledighet.

Svenska lantarbetareförbundet tillstyrker en allsidig utredning i ärendet och anför såsom huvudgrunder till att lantarbetarhustrur hittills ej kunnat beredas möjlighet till semester männens för låga inkomster med därav föranledd bristfällighet i utrustning för dylik ledighet, svårigheter att ordna tillfredsställande tillsyn av den ofta talrika barnskaran samt frånvaron av lämpliga semesterhem.

Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund förordar livligt bifall samt åberopar en tidigare detta år av förbundet hos Kungl. Maj:t gjord framställning, vari förbundet dels konstaterat behovet av ordnad semester för husmödrar, främst i mindre bemedlade arbetar-, jordbrukar- och tjänstemannahem med flera barn, dels framhållit betydelsen av hemsysterverksamheten, dels lämnat uppgifter rörande redan vidtagna åtgärder för frågans lösning, dels ock sammanfattat förbundets synpunkter på frågan efter vilka allmänna linjer en utredning borde ske beträffande statsmakernas eventuella medverkan för problemets lösning.

Sveriges husmodersföreningars riksförbund tillstyrker under erinran om att de flesta husmödrar på landet ej känna begreppet söndagsvila, än mindre vanlig semester.

Andra kammaren.

Andra kammarens utskott har under åberopande av de sålunda avgivna yttrandena samt eget utlåtande i ämnet hemställt att riksdagen i skrivelse till

Kungl. Maj:t ville anhålla om utredning och förslag i frågan om beredande av semester åt husmödrar på landsbygden, vilka därav äro i behov.

Denna hemställan bifölls av andra kammaren.

Första kammaren, som jämlikt § 63 riksdagsordningen erhållit del av detta beslut, har hänvisat jämväl detta ärende till utskottet.

För egen del får *utskottet* i samma syftning som andra kammarens utskott *Utskottet*. anföra följande:

Kravet på en lämplig avvägning mellan arbete, vila och rekreation har under senare tid vunnit alltmera beaktande. Såväl genom lagstiftning som genom avtal hava för stora grupper samhällsmedlemmar, huvudsakligen statliga och kommunala befattningshavare samt anställda inom industri och handel, rätten till viss arbetsvila i form av semester uttryckligen erkänts. Vår tids alltmera hetsande arbetstakt gör behovet av dylik vila ständigt mera aktuellt. Denna utveckling har för övrigt icke blott humanitärt syfte; tvärtom synas vederhäftiga undersökningar giva vid handen, att denna omsorg om den mänskliga arbetskraften ländar produktionen till fromma. Större företag inom industri och handel hava därför funnit med sin egen fördel förenligt att skänka uppmärksamhet åt hithörande spörsmål. För dem, som äro egna företagare i små omständigheter eller anställda hos sådana, yppas däremot större svårigheter för lösningen av frågan om beredande av arbetsvila i den form av några dagars ledighet i följd, som i brist på bättre namn även här må betecknas med termen semester. Dit hör dock huvudparten av landsbygdsbefolkningen i egentlig mening, såsom ägare och brukare av mindre jordbruk, lantarbetare o. s. v.

Om också här i viss omfattning åtgärder vidtagits för att reglera arbetstid m. m., har dock litet eller intet gjorts för att bereda lindring och lättnad, då fråga är om de fattiga husmödrarna i lanthemmen. Det är lika känt som vittnat, att flertalet husmödrar, åtminstone sådana, som hava barn, hava en i många fall orimligt lång arbetsdag och därtill ett arbete, som ofta får utföras under tunga former. På grund av arbetets egenart (här behöver endast erinras om vad barn i olika åldrar kräva av omvårdnad å skilda tider samt om svårigheten att helt rationalisera arbetet med husdjur) kan lagstiftningen i dylikt fall i regel ej tillgripas för ernående av lättnad. Förslag att på andra vägar bereda lindring hava ock framkastats, vilka i regel gå ut på hushållsarbetets rationalisering i olika riktningar. Men någon allsidig utredning av möjligheterna till frågans lösning synes ej hava ifrågasatts; dock synes det svårligen kunna bestridas, att någon verklig vila icke kan erhållas på annan väg än genom en fullständig avkoppling från den dagliga verksamheten av motsvarande slag, som härovan betecknats såsom semester. Utskottet nödgas därför i det följande använda denna i detta sammanhang helt oegentliga term. Det förefaller emellertid med hänsyn till spörsmålets synnerligen mångsidiga och komplicerade art otänkbart att en verklig

lösning på bred basis kan komma till stånd utan statsmakternas ingripande. Visserligen hava enskilda kvinnoföreningar och Röda Korset gjort erkännansvärda ansträngningar för att framlägga förslag och bidra till deras realiserande (exempelvis utbildandet av hemsystrar), men den sammanbragta utredningen i detta ärende ger en så tydlig bild av nödvändigheten att det allmänna redan från början tar hand om utredningen och framlägger förslag till åtgärder, vilka det ändock till sist ankommer på det allmänna att — om ock i anslutning till enskilda föreningar o. s. v. — slutligt genomföra, att utskottet anser sig böra förordade verkställandet av en utredning i motionens syfte.

Bland de olika uppslag, en dylik utredning kunde taga under övervägande, vill utskottet här endast framhålla några. Dit hör anordnande av olika slag av semestervistelse, såsom semesterhem, vilohem etc., vidare frågan om beredande av ersättning för resekostnader till och från semesterhem och om hjälp i hemmet under husmoderns frånvaro. Vid frågan om anordningarna för semestervistelse borde också undersökas i vilken utsträckning sådana anordningar kunna komma till stånd direkt genom statens försorg eller eventuellt genom samverkan mellan det allmänna och enskilda organisationer, resp. kommun. Såväl i fråga om anordningar på semesterplats, om resebidrag och om ersättningshjälp i hemmet blir den huvudsakliga frågan dock till sist om kostnaderna samt i vilken utsträckning och form det allmänna anser sig kunna lämna bidrag. Var gränsen skall dragas mellan dem, som behöva en sådan ekonomisk hjälp, och dem, som kunna på egen hand skaffa sig erforderlig semestervila, bör också ingå i utredningen. I ytterligare åtskilliga avseenden kunde utredningen skärskåda denna fråga. Utskottet kan hänvisa exempelvis till motionen vid 1936 års riksdag II:18 angående semesterhjälp ur allmänna arvsfonden åt behövande mödrar med minderåriga barn, samt vid årets riksdag de likalydande motionerna I:140 och II:291, i vilka för syftet att motverka folkströmningen från landsbygden till städerna kvinnornas ställning på landsbygden ägnats särskild uppmärksamhet. Med ovannämnda exempel, som i mycket lånats från de sammanslutningar som i ärendet yttrat sig, har utskottet endast velat bidra till förtydligandet av hur nödvändigt det är, att detta spörsmål underkastas en grundlig utredning och erhåller en god lösning. Det gäller i detta fall en stor mängd samhällsmedlemmar, vilka hittills — allt under det många grupper befattningshavare fått sina levnads- och arbetsvillkor gång efter annan reglerade och förbättrade — synas hava blivit alldeles förbisedda från det allmännas sida. Och dock är det arbete, som denna befolkningsgrupp, utan att hava riktat några högljudda krav mot det allmänna, utfört i det tysta och under i regel tunga former och villkor, av en ojämförlig vikt och betydelse för det allmänna. Som tidigare framhållits kan det ofta anses viktigare för en familjs ekonomi än den direkta inkomstkällan. Det är alltså ingalunda för tidigt att de mindre bemedlade husmödrarnas ställning

vinne mera beaktande än hittills. En dylik utredning synes givetvis kunna verkställas såväl oberoende för sig som ock i anslutning till andra redan befintliga utredningar (exempelvis befolkningskommissionen eller kvinnoarbetskommittén). I detta sammanhang må framhållas, att utomlands åtgärder av avsevärd räckvidd redan vidtagits i liknande syfte. I ett grannland har t. ex. en statlig organisation i viss utsträckning berett möjlighet för husmödrar att utan kostnad få vistas i främmande omgivning och där erhålla erforderlig fysisk vård och psykisk rekreation.

Under återopande av vad sålunda förekommit och vad utskottet i övrigt här ovan anført får utskottet, som livligt behjärtar syftet med motionen, hemställa,

att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 23 april 1937.

På utskottets vägnar:

G. HEÜMAN.

Närvarande: herrar Heüman, Anders Andersson, Swarling, Holstenson, J. A. Theodor Nilsson, John T. Björck, Berglund och von Horn.
